

**MEHMONXONA BIZNESIDA RAQOBATBARDOSHLIK KO'RSATKICHLARI
TAVSIFI**

G. Umurzaqova

Andijon Davlat texnika instituti doktoranti

Annotatsiya. *Ushbu maqolada mehmonxona biznesida raqobatbardoshlik tushunchasi, uni shakllantiruvchi omillar va baholash mezonlari tahlil qilinadi. Xususan, o'rtacha xona narxi (ADR), bandlik koeffitsienti, RevPAR ko'rsatkichlari, mijozlar qoniqish darajasi kabi muhim indikatorlar keng yoritiladi. Shuningdek, dunyo va milliy tajriba asosida mehmonxonalar raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari – brend shakllantirish, texnologik yangiliklar joriy etish, marketing vositalari, sodiqlik dasturlari va xizmatlar diversifikatsiyasi kabi yo'nalishlar amaliy misollar bilan tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *raqobatbardoshlik, mehmonxona biznesi, ADR, RevPAR, xizmat sifati, marketing strategiyasi, mijoz qoniqishi, texnologik innovatsiya, sodiqlik dasturi.*

So'nggi yillarda globallashuv jarayonlari va xalqaro turizmning jadal rivojlanishi bilan birga, mehmonxona sanoatining iqtisodiyotdagi o'rnini ham tobora oshib bormoqda. Mehmonxona xizmatlari nafaqat turizm sohasining ajralmas bo'g'ini, balki mamlakat imijini shakllantiruvchi muhim vosita sifatida ham qaraladi. Bu jarayonda mehmonxonalar o'rtasida kuchli raqobat vujudga kelgan bo'lib, ularning bozor talablariga tezkor moslashuvi, xizmat ko'rsatish sifati va narx siyosati raqobatbardoshlikni belgilovchi asosiy omillarga aylangan.

Raqobatbardoshlik bugungi kunda nafaqat daromad olish uchun muhim mezon, balki xizmat ko'rsatish barqarorligini ta'minlovchi strategik omil sifatida ham e'tiborga olinadi. Ayniqsa, mehmonxona biznesida bu tushuncha mijoz ehtiyojlarini maksimal darajada qondirish, xizmat ko'rsatish innovatsion yechimlarini joriy etish va mijozga yo'naltirilgan marketing strategiyalarini ishlab chiqishni talab qiladi.

Mehmonxona biznesida raqobatbardoshlik tushunchasi. Raqobatbardoshlik – bu korxonaning bozor sharoitida uzoq muddat muvaffaqiyatli faoliyat yuritish, foyda keltirish, iste'molchilarni jalb etish va ularni ushlab qolish qobiliyatidir. Mehmonxona sanoatida bu tushuncha ko'proq xizmat ko'rsatish darajasi, mijozlarga qulaylik yaratish, joylashuv, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, narx siyosati va brend ishonchligi kabi omillar bilan chambarchas bog'liq.

Mehmonxonalar o'rtasidagi raqobat ichki (bir shahardagi mehmonxonalar o'rtasida) va tashqi (xalqaro tarmoqlar bilan) shakllarda namoyon bo'ladi. Mahalliy mehmonxonalar nafaqat o'z hududidagi raqobatchilar bilan, balki yirik xalqaro brendlar bilan ham raqobatlashishga majbur bo'lmoqda. Bu esa sifat, standartlar va mijoz ehtiyojlariga munosabatda yuksak darajadagi yondashuvni talab qiladi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

Bundan tashqari, mehmonxonaning raqobatbardoshligi turizmning mavsumiyligi, makroiqtisodiy omillar, pandemiyalar, siyosiy barqarorlik kabi tashqi omillardan ham sezilarli darajada ta'sirlanadi. Shu bois, raqobatbardoshlik – bu doimiy monitoring va moslashuvchan menejmentni talab qiluvchi murakkab jarayon hisoblanadi.

Mehmonxona biznesida raqobatbardoshlikni baholash uchun aniq va o'lchanadigan mezonlardan foydalaniladi. Ushbu ko'rsatkichlar xizmat sifatini, moliyaviy natijalarni va mijozlar fikrini ifoda etadi. Ular orasida quyidagilar asosiy hisoblanadi:

Mehmonxona biznesida raqobatbardoshlikni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Ko'rsatkich nomi	Tavsifi	Ahamiyati
O'rtacha xona narxi (ADR)	Band bo'lgan xonalardan olingan o'rtacha kunlik daromad.	Narx siyosati va daromad solishtirmasi uchun muhim.
Xonalar bandligi ko'effitsienti	Xonalarning foiz hisobida band bo'lish darajasi.	Mashhurlik, xizmat sifati va marketing samaradorligini ko'rsatadi.
RevPAR (Daromad/xona)	Har bir mavjud xona uchun o'rtacha daromad: RevPAR = ADR × Bandlik darajasi	Moliyaviy barqarorlik va umumiy daromad samaradorligini aks ettiradi.
Mijozlar qoniqish darajasi	Onlayn reytinglar, mijoz sharhlari, so'rovnomalar va sodiqlik dasturlari orqali aniqlanadi.	Mijoz sodiqligi va brend obro'sini baholash uchun ishlatiladi.
Servis sifati va innovatsiyalar	Xalqaro sertifikatlar, raqamli xizmatlar (masalan: self-check-in, virtual xizmatlar).	Zamonaviylik va xalqaro talabga moslikni belgilovchi mezon.
Xodimlar malakasi va xizmat madaniyati	Xodimlarning til bilimi, muomala madaniyati va xizmat ko'rsatish tezligi.	Mijoz tajribasini yaxshilab, qayta tashrif ehtimolini oshiradi.

Raqobatbardoshlikni oshirish strategiyalari. Bugungi kunda dunyo bo'yicha mehmonxonalar raqobatbardoshligini oshirish uchun turli strategiyalardan foydalanmoqda:

1. *Brend va individual identifikatsiya.* Bugungi kunda mehmonxona biznesida o'ziga xos brendga ega bo'lish – raqobatda ajralib turishning eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. Har bir mehmonxona o'z tarixini, madaniyati yoki arxitekturasini brend elementi sifatida namoyon qilib, mijozlarda ijobiy taassurot qoldirishga intiladi. Masalan, “boutique hotel”lar kichik hajmda bo'lsa-da, o'ziga xos interyer, san'at asarlari, lokal xizmat madaniyati va noyob dizayn elementlari orqali o'ziga jalb etadi. Brendning kuchliligi mijozlar ongida ishonch hissini shakllantiradi va ularni boshqa variantlardan ko'ra

tanish va ishonchli mehmonxonani tanlashga undaydi. Shu orqali mehmonxona mijoz sodiqligini mustahkamlab, raqobatda afzallikka erishadi.

2. *Texnologik yangiliklar joriy etish.* Zamonaviy mehmonxona biznesida texnologiyalarning roli tobora ortib bormoqda. Mehmonxonalar sun'iy intellekt, mobil ilovalar va avtomatlashtirilgan xizmatlar kabi yechimlarni tatbiq etish orqali mijozlar tajribasini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Masalan, "self-check-in" tizimlari orqali mehmonlar kutmasdan o'zlari ro'yxatdan o'tishlari mumkin, bu esa mijoz vaqtini tejaydi va xizmat tezligini oshiradi. Shuningdek, mobil ilovalar yordamida xonani band qilish, xizmatlarni buyurtma qilish, hatto xona haroratini masofadan boshqarish imkoniyati ham yaratilmoqda. Bu turdagi innovatsiyalar mijoz ehtiyojlarini zamonaviy darajada qondirish bilan birga, mehmonxonani raqobatbardosh qiladi va uning bozor qiymatini oshiradi.

3. *Marketing strategiyalari.* Mehmonxonalar raqobatbardoshligini ta'minlashda marketing strategiyalarining o'rni beqiyosdir. Ayniqsa, raqamli marketing vositalari – SEO (Search Engine Optimization) va SMM (Social Media Marketing) orqali mehmonxona internetda keng ko'lamda targ'ib qilinadi. SEO yordamida mehmonxona veb sayti qidiruv tizimlarida yuqori o'rinlarda paydo bo'ladi, bu esa onlayn bron qilish ehtimolini oshiradi. SMM orqali esa ijtimoiy tarmoqlarda faol reklama yuritilib, turli mijoz segmentlariga mo'ljallangan kontent orqali ular jalb etiladi. Shuningdek, maqsadli e-mail marketing va kontekstli reklama yordamida takroriy mijozlar soni orttiriladi. Bunday strategik yondashuvlar brend tan olinuvchanligini oshirish va daromad hajmini barqaror ushlab turish imkonini beradi.

4. *Sodiqlik dasturlari.* Mehmonlar bilan uzoq muddatli aloqani saqlash, ularni qayta tashrif buyurishga undash raqobatbardoshlikni kuchaytiruvchi muhim omillardandir. Shu maqsadda ko'plab mehmonxonalar sodiqlik dasturlarini joriy qilmoqda. Ushbu dasturlar orqali mijozlar har bir bronlash yoki xizmatdan foydalanganda bonus ballar to'playdi, ular keyingi tashriflarda chegirmalar, bepul xizmatlar yoki sovg'alar tarzida qaytadi. Misol uchun, yirik xalqaro tarmoqlar (masalan, Hilton Honors, Marriott Bonvoy) o'z sodiq mijozlariga eksklyuziv xizmatlar – bepul xonani yangilash, kech chiqish (late check-out) yoki VIP xizmatlarni taklif etadi. Bunday imtiyozlar mehmonlarni ushbu brendga bog'laydi va ularning boshqa raqobatchilarga o'tib ketish ehtimolini kamaytiradi.

5. *Xizmatlarning diversifikatsiyasi.* Yagona turdagi xizmatlar bilan cheklanib qolgan mehmonxona mijoz ehtiyojlarini to'liq qondira olmaydi. Shu bois, xizmatlar diversifikatsiyasi — ya'ni xizmat turlarini kengaytirish – raqobatbardoshlikni oshiruvchi strategik yo'nalish hisoblanadi. Mehmonxonalar o'z infratuzilmasiga spa markazlari, restoranlar, konferensiya zallari, sport zallari yoki bolalar o'yin maydonchalarini qo'shib, mehmonlarga kompleks xizmatlar ko'rsatishni ta'minlaydi. Masalan, biznes sayohat qilayotgan mijozlar uchun zamonaviy konferensiya zali, dam olish istagida bo'lgan oilalar uchun esa SPA va bolalar klubi mavjudligi mehmonxona tanlovini osonlashtiradi. Xizmat turlarining kengligi mehmonlar ehtiyojini to'liq qondirib, ularning mehmonxonaga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi.

Xulosa. Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, mehmonxona biznesida raqobatbardoshlik – bu bir nechta omillar uyg'unligiga bog'liq murakkab tizimdir. Har bir mehmonxona o'z xizmatlarini yangilab borishi, bozor talablari va mijoz istaklarini tahlil qilib, ularni qondirishga qaratilgan strategiyalar ishlab chiqishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Usmonov, A. X., & Qo'chqorov, O. O. (2020). *Turizm asoslari*. Toshkent: Iqtisod-Moliya nashriyoti.
2. To'raxo'jayev, M., Qurbonov, Q., & Kadirov, J. (2019). *Xalqaro turizm*. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
3. Qudratov, A. M. (2021). *Marketing asoslari*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
4. Raximov, M. R., & Haydarov, O. B. (2018). *Turizmda menejment va marketing*. Toshkent: Iqtisod-Moliya nashriyoti.
5. Karimov, A. A., & Egamqulov, S. S. (2022). *Mehmonxona xo'jaligini boshqarish*. Toshkent: TDIU nashriyoti.
6. Yo'ldoshev, O. B. (2017). *Raqobatbardoshlik va uning iqtisodiy mexanizmlari*. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.